

GLÓWNE WYZWANIA WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARKI ŚWIATOWEJ A DOROBEK LAUREATÓW NAGRODY NOBLA W DZIEDZINIE EKONOMII

Gospodarka światowa to historycznie ukształtowany system zmieniających się w czasie i przestrzeni wszelakich powiązań między różnorodnymi podmiotami międzynarodowych stosunków gospodarczych lub inaczej – ekonomii międzynarodowej (*international economics*). W tym systemie zachodzą różnorodne zmiany. Potrzebny jest zatem odpowiedni dorobek teoretyczny, który pełniłby funkcję wyjaśniającą zmiany w przeszłości i teraźniejszość, funkcję decyzyjną rozumianą jako instrument ułatwiający podejmowanie w każdym z krajów i regionów odpowiednich decyzji dotyczących rozwoju sytuacji na przyszłość, a także funkcję optymalizacji uwarunkowań rozumianą jako zespół wskazówek dotyczących kształtowania zagranicznej i międzynarodowej polityki ekonomicznej mających na celu ich koordynację w skali globu po to, aby osiągnąć możliwie maksymalny wzrost poziomu dobrobytu obywateli poszczególnych krajów, regionów i świata jako całości.

Z rozwojem odpowiedniego dorobku teoretycznego mamy do czynienia od wielu lat, a nawet wieków. Ów rozwój jest przy tym szczególnie dynamiczny w kilkudziesięciu ostatnich latach, ściślej od przełomu XX i XXI wieku. Co więcej, od 1969 roku Królewska Szwedzka Akademia Nauk przyznaje jednemu lub kilku wybitnym naukowcom tzw. nagrodę imienia Alfreda Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych. Niejako z natury rzeczy rodzą się zatem pytania czy i na ile dorobek naukowy (w tym teoretyczny) laureatów tejże nagrody pełni trzy ww. funkcje? Odpowiedź na te pytania stanowi główny cel prezentowanego artykułu, w którym przyjmuje się dodatkowo wstępne założenie, że osiągnięcia owych laureatów można potraktować jako niezłą reprezentację dorobku naukowego światowej myśli ekonomicznej po II wojnie światowej, a w każdym razie począwszy od przełomu lat 60. i 70. XX wieku.

1. Główne wyzwania współczesnej gospodarki światowej

Z rozwojem gospodarki światowej mamy do czynienia od przełomu XVIII i XIX wieku, kiedy to różnorodne powiązania między wszelkiego typu podmiotami gospodarczymi przekroczyły wyraźnie granice poszczególnych krajów i ich grup oraz zaczęły stanowić coraz bardziej wyraźną, skomplikowaną całość. Można przy tym wyróżnić kilka cech charakterystycznych rozwoju tejże gospodarki. Do najważniejszych należą następujące:

- a) długookresowa intensyfikacja międzynarodowych powiązań gospodarczych ze wszystkimi tego skutkami;

- b) zwiększenie liczby podmiotów uczestniczących w tych powiązaniach oraz różnicowanie się form powiązań międzynarodowych;
- c) cykliczny rozwój rozumiany jako przenoszące się w skali międzynarodowej „wzloty” i „załamania” (okresowo kryzysy bądź też tzw. mini depresje)¹.

W związku z postępującymi, wielowarstwowymi i wielowymiarowymi procesami internacjonalizacji życia gospodarczego w świecie, jeszcze stosunkowo niedawno do głównych problemów globalnych zaliczano: a) degradację środowiska naturalnego; b) kryzys demograficzny; c) kryzys żywnościowy; d) kryzys surowcowy i energetyczny; e) kryzys zadłużeniowy². Rozważania nad owymi problemami wzbogacił stosunkowo niedawno G. C. Hufbauer (2008), który podzielił współczesne wyzwania rozwojowe na bardzo prawdopodobne (*high probability challenges*) i mniej prawdopodobne (*low probability challenges*). Do wyzwań bardzo prawdopodobnych zaliczył on przy tym: a) zmiany klimatyczne (*climate changes*); b) niewielką przejrzystość międzynarodowych rynków finansowych (*financial oversight*); c) niską wydolność światowego systemu handlowego z możliwością jego załamania się (*the world trading system in distress*); d) narastający problem dostaw ropy naftowej (*problem of oil supplies*); e) zwiększającą się intensywność międzynarodowych przepływów siły roboczej (*immigration problem*); f) narastający chaos polityczny w postaci terroryzmu, wojen lokalnych i handlu narkotykami (*political chaos*). Z kolei do wyzwań mniej prawdopodobnych G. C. Hufbauer zaliczył: a) rozpowszechnianie się różnego rodzaju śmiertelnych chorób (*global pandemics*); b) rozwój terroryzmu na morzach i oceanach świata (*terrorism at sea*); c) walkę o różnorodne zasoby tkwiące w morzach i oceanach (*mining the seabed treasures' campaign*); d) zagrożenie śmiertelnymi asteroidami (*killer asteroids*) w postaci chociażby oddziaływania na rozwój współczesnej gospodarki światowej owych asteroidów, gwiazd i komet czy nawet braku nadzorowania rozwoju współczesnych badań kosmicznych. Do tego doszedł zapoczątkowany w 2007 roku w Stanach Zjednoczonych tzw. współczesny kryzys globalny, którego początki miały – jak wiadomo – miejsce w szeroko rozumianym systemie finansowym tego kraju, ale szybko znalazły swój wyraz w odpowiednim systemie finansowym i w sferze realnej wielu innych krajów świata, w tym zwłaszcza w krajach najbardziej zaangażowanych we współczesnym międzynarodowym podziale pracy. K. Rybiński (2007, s. 179) określił to wszystko – chyba słusznie – „nowym, nieobserwowalnym zjawiskiem w historii gospodarczej świata”, zaś za główne przyczyny uznał „(...) wysoki deficyt obrotów bieżących w Stanach Zjednoczonych; ujemne oszczędności gospodarstw domowych w krajach anglosaskich, szczególnie w Stanach Zjednoczonych; silne wzrosty cen nieruchomości w

¹ W polskiej literaturze fachowej szerzej Ne te tematy zob. m.in. Bożyk, Misala, Puławski (1998, 2002); Budnikowski (2000 i 2003); Oziewicz (red., 2001); Misala (2005); Szymański (2007); Kołodko (2008); Miklaszewski, Molendowski (red., 2009).

² Szerzej na te tematy zob. m.in. Siebert (1999, 2007); Liberska (red., 2002); Ciamaga (2004); Misala (red., 2007); Jasiński (2007); Bożyk (2008); Miklaszewski, Molendowski (red., 2009).

krajach anglosaskich, w niektórych przypadkach mające charakter bąbli spekulacyjnych, które powodują deficyt oszczędności sektora prywatnego; rosnący deficyt w obrotach bieżących i szybki wzrost zadłużenia zagranicznego kraju; akumulację rezerw dewizowych przez instytucje sektora publicznego w krajach azjatyckich i w krajach eksportujących ropę naftową, na skalę nie mającą precedensu (...).”

Tak było dotychczas, zaś co będzie dalej, trudno dziś jednoznacznie określić. Wiadomo jedynie, że w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku gospodarka światowa (nawet szerzej – cały glob ziemski rozumiany jako zespół zasobów narodowych dzielonych poprzez międzynarodowy podział pracy w ramach różnorodnych uregulowań międzynarodowych ze swego rodzaju militarnym ich kształtowaniem) jakby stoi przed wieloma nowymi, wielowarstwowymi i wielowymiarowymi wyzwaniami rozwojowymi. Co więcej i raczej gorzej – jak sądzą chociażby S. J. Korbin (1997), H. Siebert (2007) czy G. C. Hufbauer (2008) – rozwój teorii międzynarodowej wymiany gospodarczej i teorii lokalizacji działalności gospodarczej w świecie wyraźnie nie nadąża za współczesnymi wyzwaniami rozwojowymi.

2. Ogólny zarys dorobku dotychczasowych laureatów nagrody A. Nobla w dziedzinie ekonomii

W momencie podejmowania w Sztokholmie w 1968 roku decyzji o przyznawaniu co-rocennie od 1969 roku nagród im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii, szeroko rozumiane nauki ekonomiczne były już stosunkowo daleko zaawansowane. Co więcej, jak twierdzą m.in. A. Blaug (1962), R. Bartkowiak (2003, 2008) czy L. J. Jasiński (2008), rozwijały się nadzwyczaj dynamicznie. Nie ulega zarazem wątpliwości, że w postępie owych nauk istotne znaczenie miał wkład dotychczasowych noblistów z zakresu ekonomii (por. tabl. 1).

Tablica 1. Dotychczasowi laureaci nagrody A.Nobla w dziedzinie ekonomii

Rok nagrodzenia	Laureat/laureaci	Rok i kraj urodzenia	Obszar badawczy	Uzasadnienie nagrody
1969	Ragnar Frisch Jan Tinbergen	1895, Norwegia 1903, Holandia	Makroekonometria	Za rozwinięcie i zastosowanie modeli dynamicznych w analizie procesów ekonomicznych
1970	Paul A. Samuelson	1915, USA	Mikroekonomia Makroekonomia	Za pracę naukową, w której przedstawił statyczną i dynamiczną teorię ekonomii, istotnie przyczyniając się do podniesienia poziomu analizy w nauce ekonomii
1971	Simon Kuznets	1901, Rosja	Wzrost gospodarczy	Za opartą na podejściu empirycznym interpretację wzrostu gospodarczego, która pozwoliła na nowo i w sposób bardziej pogłębiony zrozumieć ekonomiczną i społeczną strukturę oraz proces rozwoju
1972	John. R. Hicks Kenneth J. Arrow	1904, Wielka Brytania 1921, USA	Mikroekonomia	Za pionierski wkład w teorię ogólnej równowagi gospodarczej i teorię dobrobytu

1973	Wassily Leontief	1906, Rosja	Metody badań ekonomicznych	Za rozwinięcie metody nakładów i wyników oraz jej zastosowanie do analizy ważnych problemów ekonomicznych
1974	Gunnar Myrdal Friedrich von Hayek	1898, Szwecja 1899, Austria	Makroekonomia	Za pionierskie prace nad teorią pieniądza i wahań gospodarczych oraz za wnikliwą analizę współzależności zachodzących między zjawiskami społecznymi, gospodarczymi i rozwiązaniami instytucjonalnymi
1975	Leonid W. Kantorowicz Tjalling C. Koopmans	1912, Rosja 1910, Holandia	Mikroekonomia	Za wkład w teorię optymalnej alokacji zasobów
1976	Milton Friedman	1912, USA	Makroekonomia	Za osiągnięcia w zakresie badań nad konsumpcją, historią i teorią pieniądza oraz za ukazanie złożoności polityki stabilizacyjnej
1977	Bertil Ohlin James E. Meade	1899, Szwecja 1907, Wielka Brytania	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	Za przełomowy wkład w teorię handlu międzynarodowego oraz międzynarodowych przepływów kapitału
1978	Herbert A. Simon	1916, USA	Mikroekonomia	Za pionierskie badania nad procesem podejmowania decyzji w organizacjach
1979	Theodore W. Schultz Arthur Lewis	1902, USA	Ekonomika rozwoju	Za pionierskie badania nad rozwojem gospodarczym i gruntowne potraktowanie w nich problemów krajów rozwijających się
1980	Lawrence R. Klein	1920, USA	Makroekonometria	Za sformułowanie ekonometrycznych modeli i ich zastosowanie w analizie wahań gospodarczych oraz polityki gospodarczej
1981	James Tobin	1918, USA	Makroekonomia	Za analizę rynków finansowych i ich powiązań z decyzjami dotyczącymi wydatków, zatrudnieniem, produkcją i cenami
1982	George J. Stigler	1911, USA	Mikroekonomia	Za nowatorskie badania nad organizacją i strukturą rynków, ich funkcjonowaniem oraz przyczynami i skutkami publicznych regulacji
1983	Gerard Debreu	1921, Francja	Mikroekonomia	Za wprowadzenie do teorii ekonomii nowych metod analitycznych oraz za ściśle przeformułowanie teorii równowagi ogólnej
1984	Richard Stone	1913, Wielka Brytania	Metody badań ekonomicznych	Za wniesienie wkładu w rozwinięcie systemu rachunkowości narodowej, dzięki czemu istotnie poprawiła się baza empirycznych analiz ekonomicznych
1985	Franco Modigliani	1918, Włochy	Makroekonomia	Za pionierskie analizy oszczędności i rynków finansowych
1986	James M. Buchanan	1919, USA	Ekonomika sektora publicznego	Za opracowanie kontraktowych i konstrukcyjnych podstaw podejmowania decyzji gospodarczych i politycznych
1987	Robert M. Solow	1924, USA	Wzrost gospodarczy	Za wkład w teorię wzrostu gospodarczego

1988	Maurice F.Ch. Allais	1911, Francja	Mikroekonomia	Za pionierski wkład w teorię rynków i efektywnego wykorzystania zasobów
1989	Trygve Haavelmo	1911, Norwegia	Ekonometria	Za dopracowanie probabilistycznych podstaw ekonometrii oraz analizę jednoczesnych struktur gospodarczych
1990	Harry M. Markowitz Merton H. Miller William F. Sharpe	1927, USA 1923, USA 1934, USA	Finanse	Za pionierskie prace nad finansami
1991	Ronald H. Coase	1910, Wielka Brytania	Mikroekonomia	Za odkrycie i wyjaśnienie znaczenia kosztów transakcyjnych oraz praw własności dla instytucjonalnej struktury i funkcjonowania gospodarki
1992	Gary S. Becker	1930, USA	Mikroekonomia	Za objęcie analizą mikroekonomiczną szerokiego wachlarza ludzkich zachowań i interakcji, w tym również zachowań pozarynkowych
1993	Robert W. Fogel Douglas C. North	1926, USA 1920, USA	Historia gospodarcza	Za wkład w odnowę badań nad historią gospodarczą przez zastosowanie teorii ekonomii i metod ilościowych w celu wyjaśnienia przemian gospodarczych i instytucjonalnych
1994	John C. Harsanyi John E. Nash Reinhard Selten	1920, Węgry 1928, USA 1930, Niemcy	Mikroekonomia	Za pionierską analizę stanów równowagi w teorii gier niekooperacyjnych
1995	Robert E. Lucas	1937, USA	Makroekonomia	Za sformułowanie i zastosowanie hipotezy racjonalnych oczekiwań i tym samym przebudowanie analizy makroekonomicznej oraz pogłębienie naszej wiedzy na temat polityki gospodarczej
1996	James A. Mirrlees William Vickerey	1936, Wielka Brytania 1914, Kanada	Mikroekonomia	Za znaczący wkład w ekonomiczną teorię bodźców działających w warunkach asymetrii informacji
1997	Robert C. Merton Myron S. Scholes	1944, USA 1941, Kanada	Finanse	Za opracowanie nowej metody określania wartości derywatów
1998	Amartya K. Sen	1933, Indie	Mikroekonomia	Za wkład w ekonomię dobrobytu
1999	Robert A. Mundell	1932, Kanada	Makroekonomia, międzynarodowe stosunki gospodarcze	Za analizę polityki monetarnej i fiskalnej w różnych systemach kursu walutowego oraz za analizę optymalnych obszarów walutowych
2000	James J. Heckman Daniel L. McFadden	1944, USA 1937, USA	Ekonometria	Za sformułowanie teorii i metod analizy próbek nielosowych Za sformułowanie teorii i metod analizy wyboru dyskretnego
2001	George A. Akerlof Michael A. Spence Joseph E. Stiglitz	1940, USA 1943, USA	Mikroekonomia	Za analizę rynków cechujących się asymetrią informacji

2002	Daniel Kahneman Vernon L. Smith	1943, Izrael 1927, USA	Mikroekonomia	Za włączenie wniosków z badań z zakresu psychologii do nauki, zwłaszcza dotyczących formułowania przez ludzi sądów i procesu podejmowania decyzji w warunkach niepewności Za uczynienie laboratoryjnych eksperymentów narzędziem empirycznej analizy ekonomicznej, zwłaszcza w odniesieniu do badań alternatywnych mechanizmów rynkowych
2003	Robert E. Engle Clive W. J. Granger	1942, USA 1934, Wielka Brytania	Ekonometria	Za metody analizy ekonomicznych szeregów czasowych ze zmienną w czasie wariancją Za metody analizy ekonomicznych szeregów czasowych wykazujących wspólne trendy (kointegracja)
2004	Finn E. Kykland Edward C. Prescott	1943 Norwegia 1940, USA	Makroekonomia	Za badanie zgodności w czasie polityki ekonomicznej i badanie czynników rozstrzygających o przebiegu cyklu koniunkturalnego
2005	Robert A. Auman Thomas C. Schelling	1930, Niemcy 1921, USA	Mikroekonomia	Za ulepszenie naszego rozumienia konfliktu i współpracy dzięki analizie na gruncie teorii gier
2006	Edmund S. Phelps	1933, USA	Mikroekonomia Makroekonomia	Za analizę poszukiwania kompromisu w sytuacji rozłożonego w czasie konfliktu celów (<i>intertemporal tradeoffs</i>) występującego w polityce makroekonomicznej
2007	Leonid Hurwicz Eric S. Maskin Roger B. Myerson	1917, Rosja 1950, USA 1951, USA	Mikroekonomia	Za przedstawienie podstaw teorii i projektowania mechanizmów rynkowych (<i>mechanism design theory</i>)
2008	Paul Krugman	1953, USA	Makroekonomia i teoria lokalizacji działalności gospodarczej w świecie	Za szczególne osiągnięcia dotyczące analizy struktury handlu międzynarodowego i lokalizacji działalności gospodarczej w świecie
2009	Oliver E. Williamson Elinor Ostrom	1932, USA 1933, USA	Makroekonomia, mikroekonomia, zarządzanie gospodarcze	Za szczególne osiągnięcia dotyczące analizy zarządzania gospodarczego, zwłaszcza w stosunkach między firmami Za szczególne osiągnięcia dotyczące analizy zarządzania gospodarczego, zwłaszcza z zakresu zarządzania tzw. dobrami wspólnymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych informacji „The Sveriges Riksbank” <http://nobelprize.org>.

Z treści wstępnej prezentacji laureatów nagrody A.Nobla w dziedzinie ekonomii i zarysu ich dorobku wynika jednoznacznie, że jest on znaczny. Z natury rzeczy jest przy tym systematycznie rozwijany. Widać to wyraźnie analizując różne sposoby klasyfikacji nagród w przekroju czasowym.

J.Nowicki (1990) dokonując oceny dorobku laureatów omawianej nagrody w okresie 1969-1986 wyróżnił pięć ich głównych problemów badawczych. Chodziło o następujące:

- a) teoria rozwoju społeczno-ekonomicznego (np. S.Kuznets, J.R.Hicks i K.J.Arrow);
- b) teoria podziału dochodu narodowego (np. T.Koopmans, M.Friedman i M.Debreau);
- c) teoria międzynarodowych powiązań gospodarczych (np. B.Ohlin, J.Meade i P.A.Samuelson);
- d) badania metodologiczne (np. R.Frisch, J.Tinberger, H.Simon i L.Kantorowicz);
- e) zagadnienia interdyscyplinarne (np. G.Myrdal, F. von Hayek i M.Friedman).

A.Lindbeck (1985), ważny i ceniony znawca dorobku laureatów omawianej nagrody kilkakrotnie zmieniał odpowiednią klasyfikację. W 1985 roku przyjął on następującą:

- a) ogólne „podstawy” teorii ekonomii (np. P.A.Samuelson);
- b) teoretyczne prace dotyczące wybranych aspektów funkcjonowania sektorów gospodarki (np. M.Friedman);
- c) nowe i skuteczne metody analizy ekonomicznej; ich rozwój i zastosowanie (np. W.Leontief);
- d) niemal „czyste” badania empiryczne (np. S.Kuznets);
- e) niesformalizowane, twórcze myślenie (np. G.Myrdal i F. von Hayek).

W 2004 roku, jeszcze inną klasyfikację uzyskiwania nagród im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii przedstawili H.R.Vane i Ch.Mulhearn (2004). Za kryterium podziału przyjęli obszary badawcze, które pokrywają się z wykładanymi często przedmiotami. Wyróżnili aż jedenaście takich obszarów/przedmiotów, a mianowicie:

- a) mikroekonomia (np. J.Stigler);
- b) makroekonomia (np. M.Friedman);
- c) ekonomia sektora publicznego (np.J.M.Buchanan);
- d) finanse (np. R.C.Merton i M.S.Scholes);
- e) ekonomia rozwoju (np. A.Lewis i T.Schulz);
- f) międzynarodowe stosunki gospodarcze (np. B.Ohlin i J.Meade);
- g) wzrost gospodarczy (np. R.Solow);
- h) metody badań ekonomicznych (np. R.Stone);
- i) makroekonometria (np. L.R.Klein);
- j) ekonometria (np. J.J.Heckman i D. McFadden);
- k) historia gospodarcza (np. R.W.Fogel i D.C.North).

Z kolei w 2007 roku, a więc w roku poprzedzającym uzyskanie nagrody A. Nobla w dziedzinie ekonomii przez P.Krugmana i na dwa lata przed uzyskaniem tejże nagrody przez E. Ostrom i O. E. Williamsona, nie kto inny jak A. Lindbeck (2007) – nawiązując do swoich rozważań z 1985 roku – przyjął jeszcze inną klasyfikację. Wyróżnił on następujące działy, którymi zajmowali się do tego czasu wyróżnieni ekonomiści:

- a) teoria równowagi ogólnej (np. P.A.Samuelson);
- b) makroekonomia (np. M.Friedman);
- c) mikroekonomia (np. J.Stigler);
- d) badania interdyscyplinarne (np. G.Becker);
- e) nowe metody analizy ekonomicznej (np. W.Leontief).

Autorzy ww. klasyfikacji dokonują przy ich prezentacji wielu zastrzeżeń. Jest to zrozumiałe z wielu różnorodnych względów. Przede wszystkim, listę obszarów badawczych laureatów nagrody A.Nobla w dziedzinie ekonomii można skrócić bądź też wydłużyć; można ją zawęzić włączając niektóre obszary badawcze do szerszych kategorii (np. uznać makroekometrię za część ekonometrii) lub też rozszerzyć (np. mikroekonomię podzielić na teorię równowagi ogólnej i teorię dobrobytu czy też międzynarodowe stosunki gospodarcze na odpowiednią ich teorię i politykę gospodarczą). Ale zarazem istotne jest to, że – mimo znacznego dorobku – dotychczasowy stan zaawansowania nauk ekonomicznych zdecydowanie nie podąża za wymogami rozwoju gospodarczego we współczesnym świecie, co jest swoistym fenomenem i m.in. dlatego mamy do czynienia z różnego typu kryzysami, w tym z kryzysami gospodarczymi szybko przenoszącymi się w skali międzynarodowej. Odpowiednich przykładów jest zresztą więcej.

3. Ogólna ocena ze szczególnym uwzględnieniem problematyki międzynarodowych stosunków gospodarczych

Większość z wielu różnorodnych wyzwań rozwojowych współczesnej gospodarki światowej znana jest od wielu lat. Wskazówki dotyczące możliwości przeciwdziałania nim są już mniej widoczne i to nawet w słynnym już pociągu ekspresowym Waszyngton-Sztokholm, do którego nie udało się wsiąść m.in. takim profesorom nauk ekonomicznych jak M. Kalecki, J. M. Keynes, J. Robinson, R. Kahn, N. Kaldor czy H. Giersch i R. Dornbusch; wsiadło do niego tylko dwóch ekonomistów z krajów rozwijających się, którzy nie zdecydowali się na emigrację do Stanów Zjednoczonych względnie Wielkiej Brytanii (A. Lewis, A. Sen), choć w tych krajach także wykładali. Co więcej, do tego pociągu nie udało się wsiąść żadnemu z ekonomistów z Polski, choć kilku obywatelom byłego Związku Radzieckiego.

W procesie tworzenia teoretycznych podstaw rozwiązywania wielu wyzwań rozwojowych współczesnej gospodarki światowej uczestniczyło i uczestniczy nadal wielu laureatów nagrody im. A. Nobla w zakresie ekonomii, czasami nawet z ich pogranicza (np. z zakresu tzw. nauk społecznych). Wyraźnie dostrzegali oni przy tym w szczególności swoiste wyzwania rozwojowe współczesnych im uwarunkowań. Tak rozwijali swoje badania m.in. R. Frisch, J. Tinbergen, P. A. Samuelson, J. H. Hicks czy też P. Krugman oraz E. Ostrom i O. E. Williamson. Starali się oni przy tym rozwijać dorobek swoich poprzedników, co syntetycznie ujmują m.in. M. Burda i Ch. Wyplosz (2009), którzy *notabene* wskazują pośrednio na

przyszłych noblistów w dziedzinie ekonomii, zaś głównie na R. Barro i P. Romera, którzy w swoich modelach jakby unikają – podobnie jak R. Solow – znaczenia i rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych.

Główne wyzwania współczesnej gospodarki światowej mają z natury rzeczy charakter ponadkrajowy, nawet ponadregionalny. Tymczasem, co warto podkreślić, dotychczasowi laureaci nagrody A. Nobla zajmowali się tymi zagadnieniami w sposób ograniczony. Do wyjątków – zacnych jednakże – można zaliczyć P. A. Samuelsona, B. Ohlina, J. Meadea, R. Mundella i P. Krugmana. W mniejszym lub większym stopniu uwzględniali oni w swoich pracach różnego typu teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych bądź to z punktu widzenia stosunków między różnorodnymi krajami i ich grupami (*international economics*), bądź też z tzw. „lotu ptaka” (*world economics*).

Teoretyczne badania noblistów z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych są – porównując je arbitralnie ze współczesnymi wyzwaniami rozwojowymi – raczej ograniczone i czasami jakby drugoplanowe. W gruncie rzeczy – pomijając nieco choć doceniając wkład kilku wyróżnionych ekonomistów do teorii wzrostu i rozwoju gospodarczego (np. J. Tinbergena, S. Kuzneta, J. R. Hicksa, K. J. Arrowa, G. Myrdala, T. W. Schultza i A. Lewisa), tymi problemami zajmowali się w szczególności właściwie wyłącznie - początkowo tylko w odniesieniu do handlu zagranicznego i szerzej rozumianego handlu międzynarodowego – B. Ohlin, P. A. Samuelson, J. Meade oraz R. Mundell. W 2008 roku dołączył do tego grona P. Krugman – jeden z twórców tzw. nowej geografii ekonomicznej i którego dorobek można traktować jedynie jako teoretyczny wstęp do rozwiązywania znacznych i w sumie narastających problemów współczesnej gospodarki światowej.

Mimo znacznego rozwoju nauk ekonomicznych – w tym wielu ewidentnych osiągnięć laureatów nagrody A. Nobla w dziedzinie ekonomii – nie dysponujemy współcześnie m.in. pełną, zwartą, dynamiczną i powszechnie akceptowaną teorią międzynarodowego handlu towarami. Co więcej, pełna, zwarta, dynamiczna i powszechnie akceptowana teoria międzynarodowej wymiany usług to współcześnie tylko marzenie. Dzieje się tak m.in. dlatego, że nie dysponujemy nadal pełną i zwartą teorią międzynarodowych przepływów czynników produkcji (siły roboczej, kapitału i wiedzy technicznej), o pełnej i zwartej teorii gospodarowania środowiskiem naturalnym w skali międzynarodowej już nawet nie wspominając. Być może dlatego – choć nie tylko – niejako w powijakach znajdują się też nadal teoria lokalizacji działalności gospodarczej w świecie i teoria konkurencyjności międzynarodowej. Ale przecież różnorodne potrzeby prowadzą zawsze do znajdowania odpowiednich wynalazków. Jak się wydaje, tak będzie również w przyszłości. W każdym razie wiele jest nadal do zrobienia.

Bibliografia

- [1]. Bartkowiak R. (2003, 2008), *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa.
- [2]. Blaug A. (1962), *Economic Theory in Retrospect*, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, Illinois.
- [3]. Bożyk P., Misala J., Puławski M. (1998, 2002), *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, PWE, Warszawa.
- [4]. Budnikowski A. (2000, 2003), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- [5]. Burda M., Wyplosz Ch. (2009), *Macroeconomics. A European Text*, Oxford University Press, Oxford.
- [6]. Ciamaga L. (2004), *Struktura gospodarki światowej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej, Warszawa.
- [7]. Hufbauer G. C. (2008), *Global Governance: Old and New Issues*, Kiel Working Papers, No 1460, Institut für Weltwirtschaft, Kiel.
- [8]. Jasiński L. J. (2007), *Podstawy funkcjonowania gospodarki światowej*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Radomskiej, Warszawa.
- [9]. Jasiński L. J. (2008), *Nobel z ekonomii. Poglądy laureatów w zarysie*, Wydawnictwo Key Text, Warszawa.
- [10]. Kołodko G. (2008), *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- [11]. Liberska B. (red., 2001), *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, PWE, Warszawa.
- [12]. Lindbeck A. (1985), *The Prize in Economic Science in Memory of Alfred Nobel*, "Journal of Economic Literature", vol. 23, No 1.
- [13]. Lindbeck A. (2007), *The Sveriges Riksbank Prize in economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 1969-2007*, <http://nobelprize.org>
- [14]. Lis S. (red., 1994), *Transformacja systemu ekonomicznego w Polsce*, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- [15]. Lis S., Miklaszewski S. (1993), *Kraje europejskie wobec współczesnych procesów integracyjnych*, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- [16]. Miklaszewski S., Molendowski E. (red., 2009), *Gospodarka światowa w warunkach globalizacji i regionalizacji rynków*, Difin, Warszawa.
- [17]. Misala J. (2005), *Wymiana międzynarodowa i gospodarka światowa. Teoria i mechanizmy funkcjonowania*, SGH, Warszawa.
- [18]. Misala J. (2009), *Historia rozwoju teorii i polityki konkurencyjności międzynarodowej*, SGH, Warszawa.
- [19]. Misala J. (red., 2007), *Makroekonomia gospodarki otwartej*, Politechnika Radomska, Radom.

- [20]. Nowicki J. (1990), *Współczesna światowa myśl ekonomiczna. Próba syntezy wkładu laureatów Nagrody Nobla*, w: Z. Matkowski (red.), *Laureaci nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii 1969-1986*, SGPiS, Warszawa.
- [21]. Oziewicz E. (red., 2001), *Procesy integracyjne we współczesnej gospodarce światowej*, PWE, Warszawa.
- [22]. Rybiński K. (2007), *Globalizacja w trzech odsłonach. Offshoring – globalne nierównowagi – polityka pieniężna*, Difin, Warszawa.
- [23]. Siebert H. (1999, 2007), *The World Economy*, Routledge, London.
- [24]. Szymański W. (2007), *Czy globalizacja może być irracjonalna?*, SGH, Warszawa.
- [25]. Vane H.R., Mulhearn Ch. (2004), *The Nobel Memorial Prize in Economics: A Biographical Guide to Potential Future Winners*, "World Economics", vol. 5, No. 1.